

פודקאסט החוג להיסטוריה פרק 1-אלי בר חן

אלי בר חן: ההבחנות שנעשו, ההבחנות הדיסציפלינריות בין מקצועות שונים זה שערורייה וזה סקנדל, שאנחנו רק היום מודעים לו. כשאתה בא והולך ומלמד כמורה לביולוגיה על וירוסים, אתה מוציא את הסיפור האנושי מהעניין הזה של מה המשמעות של האדם באבולוציה. אתה לא... אתה לא מורה לביולוגיה, אתה לוקח את זה במנותק. מגיפות של בני אדם זה תוצאה של מעשה בני אדם והוא תוצר היסטורי בסדר, וההיפך אם אתה תלמד היסטוריה בלי המשמעות של ביולוגיה אתה לא תבין.

אוהד: החוג להיסטוריה פודקאסט בהפקת המרכז לחדשנות ועיצוב למידה סמינר הקיבוצים מגיש: ד"ר אמנון יובל עורך: אוהד כץ

אמנון יובל: ברוכות וברוכים הבאים לפודקאסט החוג להיסטוריה. החוג שבו נכיר דרכים מקוריות להביט אל העבר, נקשר אותו להווה ולעתיד ולא פחות חשוב, להתודע לראיונות היצירתיים איך כדאי ללמד היסטוריה בבתי הספר במכללות ובאוניברסיטאות. לי קוראים ד"ר אמנון יובל, אני מלמד וחוקר בחוג להיסטוריה במכללת סמינר הקיבוצים, חוג שמטרתו היא הכשרת מורות ומורים להיסטוריה. בכל פרק אראיין עמית או עמיתה אחת מהחוג שלי על תחום ההוראה והמחקר שלה. באמצעות הראיונות האלה אני מקווה להמחיש עד כמה היסטוריה היא תחום מרתק ומגוון, אבל לא רק מרתק גם רלוונטי מאוד לחיים שלנו כאן ועכשיו וגם לחיים שלנו שם ומחר, ולא רק רלוונטי גם מעצב מחשבה וזהות, ולכן חיוני ואין כמוהו לכולנו ובמיוחד לנערות ונערים צעירים וצעירות המגבשים את נקודת המבט שלהם על העולם. בכל פרק אדון עם אורחיי לא רק על נושאים היסטוריים, ועל כן ניתוח שלם ופרספקטיבות מעניינות עליהם, אלא גם על דרכים יצירתיות וחדשניות ללמד את הנושאים הללו לבתי הספר וגם במכללות ובאוניברסיטאות.

האורח שלנו בפרק הפתיחה הוא ד"ר אלי בר חן, חוקר ומלמד בחוג להיסטוריה של מכללת סמינר הקיבוצים וגם בו זמנית מלמד בבית הספר התיכון "כרמל זבולון".

אז אלי יביא לנו בעצם את שתי הפרספקטיבות: גם המחקרית וגם ההוראתית אם תרצו.

אלי, תודה רבה שהגעת

אלי בר חן: אחלה תודה על ההזמנה

אמנון יובל: ועוד אני אגיד לפני שנתחיל, שאלי במקור בהכשרה שלו הוא חוקר של קולוניאליזם, ועוד מעט הוא יסביר לנו איך הקולוניאליזם גם קשור לנושא שיעמוד במרכז הדיון שלנו היום. הנושא שיעמוד במרכז הדיון הוא היסטוריה ואקולוגיה והקשר ביניהם, אתו בחרנו להתחיל ואולי הדרך הכי טובה להתחיל את הדיון הזה תהיה בלשאול אותך אלי, איך הגעת לקישור הזה? איך הגעת למסגור הזה של היסטוריה ואקולוגיה, שהוא מסגור מאוד לא מסורתי?

אלי בר חן: אוקי אמנון, קודם כל זה הפודקאסט הראשון, אז תודה על ההזמנה, וגם צריך להגיד משהו על הפורמט והמדיום שאנחנו עושים פה. אנחנו, גדלנו בעידן שבו יש את הפטישיזם של המילה כתובה. אנחנו שנינו היסטוריונים אנחנו יודעים שהמילה הכתובה זה אירוע חדש כמדיום עיקרי. זה אירוע שמתחיל עם מהפכת הדפוס ונמשך עד למהפכת הוואטסאפ. היום אולי האנשים חוזרים להיות אנאלפביתים, כי הם כותבים פחות קוראים פחות, וחוזרים אל הפורמט היותר אנושי היותר ארכאי, היותר שפתי של לדבר אחד עם השני, ואני גם אוסיף על זה הפחות

סוציומטי, אבל שאתה קורא ספר אתה נעול בספר, לא רואה את הסביבה שלך זה בסדר, עובר שורה, עובר טיעונים, אני תמיד אף פעם לא הסתדרתי עם זה, ואני חושב שדווקא הפורמט הזה ללמוד היסטוריה להעביר היסטוריה דרך השיחה, שיחה השיחה הבלתי אמצעית בין שני בני אדם זה הכיוון הנכון, אז ברכות על היוזמה הזאתי. אני לא יודע אם היית מודע לעכשוויות שלה. אני עובד עם תלמידים, תן להם לקרוא טקסט של שני עמודים זה יותר מידי, כל שכן לכתוב שני עמודים זה יותר מידי. זה לא אומר שמוותרים על המילה הכתובה אבל אולי כן נותנים יותר עדיפות להקשבה בשיחה. אז במובן הזה הרבה ברכות על היוזמה שלך ושל החוג.

לגבי השאלה איך הגעתי לנושא הזה, זה לא במכה אחת, לא הייתה הארה קמתי בבוקר והנה יש לנו את הנושא של ה של האקולוגיה. כמו כולם עברתי את אותה סוציאליזציה של היסטוריון בסדר קריאה, ובעיקר לימוד ערך ספרים בספריות בארכיונים המון שעות לבד מנותק מהסביבה שלך, ובעיקר הדגש הזה של היסטוריה זה סיפור לבני אדם.

אמנון יובל: לבני אדם על בני אדם, או של בני אדם. נכון

אלי בר חן: לבני אדם כן. כלומר יש לנו שחקן מרכזי אחד, ובאחד הדברים ההבחנה בין פרהיסטוריה להיסטוריה. כלומר היסטוריה מתחיל מתחילה ברגע שבני אדם כותבים נחזור אל אותו

אמנון יובל: ככה למדו את כולם נכון

אלי בר חן: ככה למדו את כולנו בסדר, וזה אולי עניין... אולי עניין של אופי, כבר היו לי תחומי עניין תמיד בסדר, לטייל המון לפגוש בני אדם להתעניין גם בתחומים אחרים שהם חורגים מהסיפור של היסטוריה, סתם אתה מטייל אוקי, וכשאתה מטייל אתה עומד מול עץ וקשה שלא להתפעל מזה, בסדר העץ הוא יצור היום אנחנו יודעים גנטית הרבה יותר מורכב מאתנו, אתה רואה בניין בגובה של 200 מטר שמשוגל לייצב את עצמו במשך אלפי שנים בשערות מלא מים וגבהים מטורפים מייצר את החמצן שאנחנו נושמים, בסדר, ופוטוסינתזה את המזון שאנחנו זה וכל הדבר הזה עבור היסטוריונים לא קיים זה יצור שאפשר לכרות אותו ולא יודע לעשות ממנו עציץ או לא עציץ, רהיט או להשתמש בו להסקה אף אחד לא בא ואומר: תראה יש פה איזה ישות שהיא על ידינו אנחנו מנהלים איתה אינטראקציה במובן הכי בסיסי, הוא נותן לנו את החמצן ואת המזון.

אמנון יובל: תן לי לחדד רגע את מה שאתה אומר, אנחנו כמי שעברנו תואר ראשון ושני ושלישי בהיסטוריה יכולנו להעביר את כל התארים האלה בלי בעצם לקרוא ולדעת שום דבר מיוחד, או שום דבר בכלל על הטבע שהקיף את בני האדם שעסקנו בה מהמאורעות שקראו להם, למעט אולי אם במקרה למדנו על האבולוציה של דרווין, אז דרווין כתב על הטבע אבל הטבע לא היה משהו שכן שחקן סוכן היסטורי.

אלי בר חן: שחקן הוא לא סוכן היסטורי, אבל כשאתה אתה, אם יש לך תחומי עניין שחורגים מהמסלול הרגיל אתה לדוגמה לטייל או סתם אז אתה רואה את זה אתה גם חשוף לאינטראקציה, אתה רואה אנשים שונים סביבות שונות אתה רואה את האינטראקציה הזאתי מידית זה לא דבר מודע בסדר זה שם וזה תמיד הפריע, זה תמיד היה קיים אבל לא משהו שהוא מגובש ללא יודע חשיבה שאולי כדאי להתחיל להתמקד דווקא בנושא הזה של אקולוגיה והיסטוריה. אז זה הדברים הראשונים, עכשיו גם בתחום שלי, אם אתה חוקר גם בהיסטוריה הקנונית שאתה הולך אחורה אתה נתקל בהיסטוריונים כמו בן חלדון, שהוא לא קיבל את המקום הראוי לו הוא בעיניי הוא אולי היה ההיסטוריון הראשון שנותן לנו תאוריה היסטורית, והוא

מתייחס ל התאוריה ההיסטורית שלו מסגירה את ההתקדמות ההיסטורית או את המהלך ההיסטורי כיחסים בין עמים נוודים לעמים מתיישבים, כלומר האופי של העמים הנוודים הוא אופי שמוכתב מאורח החיים הקשה, שנותן להם את העמידות ואת היכולת בסופו של דבר להכריע תרבויות מתיישבות, ואת אותו תהליך שעובר על תהליך על מציוויליזציה מתיישבת, יעבור גם עליהם ברגע שהם יפסיקו לנדוד. הוא למעשה הוא אולי התאורטיקן הראשון של היסטוריה, אז שאתה גם אצלו אתה רואה פה איזה חשיבה אקולוגית שהיא מובנת לתוך אל תוך הסיפור ההיסטורי, אז גם בתוך ההיסטוריה זה היה ובקולוניאליזם זה בראש, שאתה חוקר קולוניאליזם זה מאבק על משאבים בין מעצמות אירופאיות, גילוי אמריקה הטריגר זה ללכת לגלות משאבים תבלינים לצורך העניין לקצר דרכים מבנה גיאוגרפי כל הדברים האלה .

אמנון יובל: אז רגע לפני שאנחנו מתקדמים פה למקרים ספציפיים שתרחיב עוד מעט לגבי כמה מהם, אולי אני אבקש ממך רגע להסביר לנו מה זה אקולוגיה, היסטוריה אנחנו כביכול יודעים מה זה אמרנו קורות האדם מאז שהתחיל הכתב לצורך העניין מה היא אקולוגיה ?

אלי בר חן: אקולוגיה קודם קול זה מושג חדש טבעו אותו ב - 1866 ארנסט הקל. כן

אמנון יובל: מכאן אתם יכולים להבין שחדש עבור היסטוריונים זה משהו שקרה ב -200 שנה האחרונות אבל בסדר תמשיך

אלי בר חן: הוא החוקר פרוסי, אז עוד לא הייתה גרמניה והוא טבע את המושג הזה, ושמה הוא בכלל לא התכוון להיסטוריה אבל זה כבר הגרעינים הם נטויים בהגדרה של אקולוגיה. המילה אקו זה ביונית זה בית, ולוגיקה זה מדע, בית בסדר אבל שמה זה אינטראקציה קודם כל בין האורגניזמים השונים לבין עצמם. זה יכול להיות חיות עם צמחים עם פטריות עם וירוסים, עם וירוס נחשב לחי בסדר וגם האינטראקציה בין חיים לבין סביבה שהיא אביוטית, כלומר היא לא חי אז זה יכול להיות אור, אוויר, מים, אדמה, המבנה של האדמה כל למעשה זה למעשה לשקלל את כל ה את כל המערכות האלה, את כל הגורמים האלה, לתוך מכלול אחד אז אם אפשר לנסח את זה אז אקולוגיה זה יחס, זה לא משהו שאתה יכול המטולוגית לשים עליו יד ולהגדיר זה 1 2 3 4, זה יחסים בין גורמים שונים, ופה מתבקש העניין אנחנו שחקן חדש באבולוציה של החיים יחסית הערכות מדברות על הומו ספיאנס כ -400,000 שנה או 200,000 שנה תלוי ב תמיד משחקים את זה לפי ממצאים אנחנו שחקן חדש פה, אם אתה בודק את הקיום של הצמחים הם הרבה יותר הרבה יותר מוקדמים מאיתנו, כל שכן יצורים חד תאיים פטריות, הם היו לפנינו הם כנראה גם יהיו אחרינו, בסדר אבל אתה לא יכול לקחת את כל המכלול הזה ולבוא לנתק את הגורמים שהיו קודם ולהגיד הם לא במשחק ההיסטורי, וכאן שהאתגר הוא לקחת את אינטואיציה הזאתי שאומרת אנחנו לא לבד יש פה שחקנים שהם לא פחות רציניים מאיתנו ולדעתי גם הם מודעים, הם מודעים ולשקלל אותם לתוך הסיפור ההיסטורי זה לדעתי האתגר שעדיין לא פיצחו אותו, איך אתה עושה את זה כדי לתאר תמונה היסטורית. יש דוגמאות אבל אני לא חושב שזה עדיין הוכנס ל אל סט מחשבתי מאוד מאוד ברור .

אמנון יובל: אוקי, אז על המודעות אולי נדבר בהמשך, אנחנו רגע עדיין יותר נראה לי ננסה להבין בצורה בסיסית אולי דרך דוגמה אחת, אני רוצה להגיד למה דוגמה בעצם, אני חשוב שכמו כל פרספקטיבה היסטורית שהיא חדשנית או שהיא שונה מאלה שאנחנו מכירים, הערך שלה נמדד מאם יכולה להאיר לנו אירועים או התרחשויות או תהליכים בצורה שונה או מורכבת יותר מזו שהכרנו בעזרת הפרספקטיבות האחרות, אז מה שאני פה בעצם אבקש ממך עכשיו אם זה בסדר, זה לספר לנו איזשהו סיפור היסטורי שאנחנו מכירים פלוס מינוס, ולהגיד איך הפרספקטיבה של האקולוגיה עוזרת להבין אותו אחרת או יותר.

אלי בר חן: תראה, הדוגמה קלאסית שזכתה להרבה שבחים ולהכרה גם זה, מחקרים או התזות של דיימונד על גילוי אמריקה ובעיקר על התוצאות של גילוי אמריקה אוקי

אמנון יובל: אני רק עוצר אותך, ואומר מדובר ג'ארד דיימונד, שהוא לא היסטוריון בהכשרה שלו נכון? הוא לדעתי פיזיולוג ביולוג

אלי בר חן: הכול, יש לו כמה, הוא גם מכיר שפות והוא גם כותב היסטוריה, כלומר זה נדבר בהמשך אולי מה המשמעות של להיות היסטוריון, שחושבים אקולוגיה שזה דורש ממך הרבה יותר פנורמה, הרבה יותר רחבה מעיסוקים טקסטולוגים כתובים אבל

אמנון יובל: אז תכף אני אתן לך להמשיך עם המקרה שלך, אני רק אני רק אגיד, אחת המטרות שלנו פה בפודקאסט וגם מידי פעם תוך כדי שיחה, להמליץ קצת על תכנים על טקסטים על טקסטים מכל מיני סוגים. כן על ג'ארד דיימונד כתב שני הספרים הידועים שלו "רובים חיידיקים ופלדה" ו"התמוטטות", שניהם יצאו גם בעברית מאוד מומלץ מי שהפרספקטיבה הזאת של ישראל ואקולוגיה מעניינת אותו...

אלי בר חן: בסדר, המחקר של דיימונד הוא מתחיל בלנסות להסביר שאלה פשוטה, מדוע הכובשים הספרדים שהגיעו לאמריקה ואחריהם גם האנגלוסקסים או ההולנדים הצליחו עם כמות הרבה יותר קטנה של אנשים במשאבים לחסל ציוויליזציות ענק? בסדר, את השאלה הזאתי הוא לא מתחיל במפגש עצמו, הוא חוזר אחורה בעצם אל המערכת שיצרה את ה נקרא לזה את האדם האירופו-אסייתי בסדר, מול המערכת שיצרה את העמים שחיו ביבשת אמריקה, ולפי ההסבר שלו הייחוד של התרבות האירופו-אסייתית, היא ייחוד שנובע מקווי רוחב, כלומר יש לנו מערכת עם קשרי עם קשרי תחבורה ומגע די צמוד בין נניח סין להודו, לאירופה צפון אפריקה.

אמנון יובל: מרחקים קצרים אתה מתכוון

אלי בר חן: לא, מרחקים קצרים זה אומר שכל דבר שייחוצר במוקד אחד יעבור די מהר

אמנון יובל: מה שאנחנו היום קוראים מערכת גלובלית. מהבחינה זאת של התחום הזה של התחום האירופאי אוקי

אלי בר חן: מערכת גלובלית כן. אירופה במערכת האירופה האסייתית היו גם זנים מסוימים של חיות שהיו מעומדות לביות וגם יכלו לביית אותם, בסדר, שני פקטורים שהפעילות האנושית שמה היא תשפיע על זה כמובן, אבל לא אתה יצרת אותה והיו נתונים שם. המערכת הגיאוגרפית והמערכת לצורך העניין הזואולוגית וגם הצמחים. כלומר אם אתה תלמד לביית חיה ותלמד את העיקרון של הביות צמחים, העיקרון הזה התפשט מיד לאירופה, לצפון אפריקה, יגיע להודו, יגיע לסין, כי יש קשרים, לעומת זאת באמריקה אם תבצע קפיצה כזאתי, המערכת היא אנכית, כלומר יבשת אמריקה פרוסה על הרבה קווי רוחב ואז קשה להעביר את הטכנולוגיות האלה ממקום אחד לשני.

אמנון יובל: כלומר התרבויות חיו ביבשת אמריקה בצורה הרבה יותר מבודדת מאשר באירופה אסיה

אלי בר חן: כן, כלומר ברגע שאתה מתחיל לחשוב על זה, אתה פחות רואה את אירופה אסיה עם תרבויות נפרדות, אתה רואה את זה כמכלול אחד, והמכלול הזה עזר לדוגמה להפיץ את התרבות החקלאית מהר מאוד על כל המרחב, והתרבות החקלאית עצמה גם עצם הביות של חיות.

אמנון יובל: אז בוא תן לי רגע לעשות איזה סיכום של מה שהבנתי בינתיים, בסוף המאה ה-15 תחילת המאה ה-16, לאורך המאה ה-16 כן יש הגעה של אירופים למה שנקרא העולם החדש נכון? מקולומבוס והלאה והאנשים שמגיעים לעולם החדש הם מגיעים בעצם נושאים בגופם כך וכך נגיפים שהם לא בהכרח מודעים אפילו לכך, לעומת זאת מכיוון שביבשת אמריקה האינטראקציות הן אינטראקציות הרבה יותר מבודדות הנגיפים האלה לא התפתחו שם, ולכן במפגש בין אירופים לבין הידידים האמריקאים המפגש גם בין וירוסים מסוימים לבין העדר חסינות לוויירוסים האלה.

אלי בר חן: בדיוק. וזה עשה שמות וזה עשה שמות באוכלוסייה המקומית. הדוגמה של כיבוש מה שאנחנו קוראים היום במקסיקו סיטי היא דוגמה קלאסית. קורטז הגיע עם כמה עשרות או מאות אנשים, קונקיסטדורס נכנס לעיר השתלט עליה, הצליחו לגרש אותנו ובאו לסיבוב שני, וכשהם נכנסו הם מצאו עיר מתה, אז זהו פשוט עיר שהוכחדה על ידי מגיפה מבחינת התודעה גם של הילידים הם לא הבינו שיש פה גורם ביולוגי.

אמנון יובל: גם הכובשים לא הבינו אני מבין גם הנכבשים כן

אלי בר חן: גם הכובשים וגם הנכבשים. זה מוטט את כל ה תפיסת עולם שלהם, האלים בגדו בנו בסדר, אז אתה רואה פה את החיבור הזה. אף כובש ספרדי לא ידע בעצם שהוא פצצה ביולוגית מהלכת, אוקי, ואף יליד לא ידע פה שיש פה אנשים שמחוסנים. העובדה שאתה פוגש אותם ומיד אחר כך העיר נכחדת, מעבר לנזק המספרי בהרוגים זה שחיסל את העלית את ההנהגה בצורה עיוורת. אותם אלה שאמורים לתת את התשובה לאתגר חיצוני הם עצמם נקלטו נקטלו. מעבר לזה גם מבחינה מחשבתי, תחשוב על זה אתה פוגש אנשים וכל מפגש איתם מסתיים באיזה משהו כמעט מגי, שאוכלוסייה שמגיעה שורדת והאוכלוסייה שעליה מגיעים שהיא בעדיפות מספרית עצומה נכחדת, עכשיו זה דבר לדוגמה שלא קרה בסין, שסין עמדה מול האתגר המערבי, אבל הם היו מחוסנים.

בסדר, יש ביקורת על הכתיבה של דיימונד, ביקורת בעיקר היום בארצות הברית, בדרום אמריקה שזה לא מספיק, המגיפות, אוקי, היה פה גם את הנחישות של האדם הלבן להכחיד את הציוויליזציה הזאת, אבל זה בהחלט תנאי הכרחי כדי לבצע את חדירת עומק הזאת אל תוך המקום החדש הזה, בגילוי אמריקה שינה למעשה אקולוגית את כל העולם

אמנון יובל: אוקי, תיכף נגיע לזה אבל אני כן רוצה קודם כל שנבין רגע, אז התובנה הזאת שלנו מתוך הפרספקטיבה האקולוגית, לגבי ההבדלים בין האירופים, לבין הילידים או התושבים המקומיים ביבשת אמריקה היא מאתגרת, גם את האופן שבו אנחנו מבינים את כיבוש אמריקה או את מה שנקרא גילוי אמריקה, כן היא מאתגרת באיזה מובן אבל את התפיסה המסורתית כמעט, מה ההסברים היותר שגורים להצלחה הזאת של שיטות אמריקה,

אלי בר חן: השואה באמריקה, תרבות דיבור הרנסנס על עדיפות האדם האירופי על האדם הלא אירופי, דברים שגם גילוי אמריקה עזרו להתגבשות שלהם. הניצחון המוחץ הזה הביא למחשבה שאולי יש פה איזה עדיפות אימננטית מובנת אל תוך התרבות האירופאית, ולא לפי הגישה האקולוגית אדם הוא אדם הוא אדם. זאתי גישה מאוד הומניסטית, עובדה שיש לך עדיפות מסוימת היא לא נובעת ממה שהיא אצלך מובנה בתרבות אלא בגלל תרבות שקבלה עדיפות מנסיבות אקולוגיות מסוימות. במקרה הזה העמידות לנגיפים או יכולת להעביר לטכנולוגיה כמו טכנולוגית כתב ביות חיות, ביות צמחים, להעביר אותם ממקום למקום וללמוד אותה זה לא חצה את האוקיינוס, וגם כאן הם לא קבלו את זה, הם היו צריכים לפתח את זה בעצמם תהליך שהוא הרבה יותר איטי, אם הוא בכלל קורה, דוגמה נוספת שאלה מרתקת למה הסינים לא גילו את

אמריקה? היה להם היה להם טכנולוגית ספנות, וגם כאן ההסבר הוא די מתבקש הגודל של האוקיינוס השקט הרבה יותר גדול מהאוקיינוס האטלנטי, הלוך חזור על השקט הוא הרבה יותר בעייתי מההלוך חזור על האוקיינוס האטלנטי, אז גם כאן זה לא שהתרבות הסינית שממנה הגיע הגיעו היסודות של הדפוס בסדר, והאבק שריפה ורפואה שהיא רפואה לא פחות מתקדמת, זה לא שהיא פחות עדיפה מהתרבות האירופאית שגילתה את אמריקה, יש פה נסיבות גיאוגרפיות שיוצרות מחסום ים הרבה יותר קשה, הסינים ידעו לצאת למסע מסין ולהגיע לאפריקה הם עשו את זה. בסדר.

אמנון יובל: אוקי, אז אני חושב שאחד הדברים פה שגם עולים מהדברים שלך ככה תוך כדי שדיברת, זה שהסברים היסטוריים לגורמים לתופעות מסוימות או הצלחות מסוימות הם בדרך כלל מעוצבים על ידי המנצחים, והמעוצבים אחרים בעצם, זאת אומרת האדם האירופי המערבי הצליח להשתלט על אמריקה ויצר שורה של טענות, עשה איזה איזושהי רציונליזציה של ההצלחה הזאת, שקישר אותה לתרבות נעלה יותר לצורת התבוננות מתוחכמת יותר לטכנולוגיה חזקה יותר, אבל עכשיו שאנחנו נעזרים בפרספקטיבה הזאת של האקולוגיה ושל האקולוגיה, אנחנו יכולים לראות איך בעצם הסיבות אולי היו שונות לפחות בחלקן חלקית שונות בתכלית, וזה רק הבניה לאחור של הצלחה שנוח למנצחים, סיבות שנוח למנצחים לייחס אותם להם

אלי בר חן: זה נכון. אני לא הייתי מציג את זה בצורה אפילו מודעת, אוקי ברגע שאתה מנצח, אתה מתחיל לחפש את ההסברים לעדיפות שלך, בסדר ואז אתה הם לא חיפשו את זה בהסבר האקולוגי שבסופו של דבר מעמיד אותך כאדם כשגדל בתרבות עם נסיבות טובות יותר, בסדר לצורך העניין אתה נולדת על נהר אז יש לך יותר משאבים, זה לא משהו שהוא נתון בתרבות שלך, זה עובדה שהיא שרירותית לגמרי, אבל הנטייה הזאתי לאחור היא נטייה אנושית והשפיעה על הבנת ההיסטוריה, והבנה עקומה, עכשיו גילוי אמריקה עקומה בעיני בסדר, גילוי אמריקה גם הוא הבסיס לתפיסות הגזעניות שהחיסול של הילידיים בסדר והישוב של אמריקה הוביל לסחר בעבדים, אוקי אז זה לא סתם 12,000,000 איש ששינעו אותם מאפריקה לאמריקה, מתוכם 3 אם אני לא טועה מתו. עכשיו אנחנו יודעים את זה טוב כי זה היה בעיניהם סחורה, וגם כאן אתה מתחיל לשנע עבדים ואתה יוצר זהות בין צבע לבין עבד.

אמנון יובל: בנוסף להפרת האיזון האקולוגי העולמי בצורה מאוד מאוד דרמטית, אנחנו יודעים שלה נראה לי עד היום אבל כן היה לי חשוב להגיד, שנדמה לי שהפרספקטיבה הזאת האקולוגיסטית, היא גם מאפשרת לנו לקרוא תיגר על ההיסטוריה כסיפור של המנצחים. אני חושב שזה דבר שהוא מאוד מאוד חשוב, כי הוא בעצם מכריח אותנו לחזור לכל מיני אפיזודות היסטוריות שהם כביכול הבנו אותם כבר, לחשוב עליהם מחדש וגם באיזושהו אופן לאמץ פרספקטיבות שהם לא של הכובשים מנצחים.

אלי בר חן: לגמרי, לי זה נעשה ברור אחת השאלות שאתה שואל שאתה מתעסק בקולוניאליזם, מה נתן לאירופה את העדיפות? אוקי, אתה לא יכול להתעלם מהעדיפות הזאתי, היא ברורה בכל מפגש. המנצחים, פרט למפגש אחד עם היפנים שהוא היה קצת שונה, ההכרעה היא די ברורה, אבל אז אתה בודק את הסיפור הזה, ואתה רואה מה גילוי אמריקה, על המשמעויות האקולוגיות שלו, על הסיבות האקולוגיות, איזה עדיפות הוא נתן לאירופאים הם בעצם לקחו יבשת ללא מתחרים, חיסלו את האוכלוסייה שלה עד הסוף, עד הסוף ישבו אותה באנשים שקשורים תרבותית ליבשת, ושאו ממה את כל המשאבים של היבשת החדשה הזאתי, כמובן אם יכולת לגידול דמוגרפי מטורף של אירופאים, באמריקות שינו את זה לטובת אירופה, פה אתה יכול לגשת למהפכה התעשייתית בסדר, אל משאבים, אל צבירת הון שהפרה לגמרי את האיזון, בין המה שאנחנו קוראים המערב אירופה, לבין שאר הציוויליזציות הגדולות, הסינית, ההודית,

הפרסית, הערבית, בסדר, כאן אתה רואה את הגם, כן, זה לא שיש לנו איזה משהו שהוא אימננטי לאירופאים, משהו שהוא מבנה, אלא פשוט נסיבות שאם הם לא היו מגלים את אירופה ספק אם הם היו מסוגלים להתמודד מול האימפריה הטורקית, באותה הצלחה זה נשאר באיזה איזון, אירופה, האימפריה העות'ומנית, תלוי בתקופה. אימפריה הצארית, הודו, סין, שתמיד הייתה אינטראקציה, מעולם לא הייתה עדיפות מכרעת לאירופאים, ההיפך, ברוב המקרים הם היו פינה נידחת, אז בקולוניאליזם זה ברור וזה עוזר לענות על לא מעט שאלות למי שמתעסק בתחום הזה, ובעיקר להוריד את הערטול, אני חושב שהוא מוטעה גזענית, וגם תולדה של העליונות של אנחנו טובים יותר, בגלל שאנחנו אירופאים, בגלל שאנחנו לבנים בגלל שכל הסיבות שאנחנו מכירים.

אמנון יובל: ממשיכים, עכשיו אני רוצה לשאול אותך, בעצם לנסות ככה לחשוב איתך, על התחום באופן רחב יותר, אחרי שנתת לנו דוגמה שמבהירה את הערך המוסף של הנקודת מבט הזאת, הצורת הסתכלות החדשה הזאת על העבר וגם על ההווה, אני מתאר לעצמי, נגיע עוד מעט גם להווה, אני רוצה לשאול אותך, מה קורה בעשורים האחרונים? זאת אומרת מה גורם בעשורים האחרונים בעצם לצורת חשיבה הזאת להיכנס, אם באמת נכנסת, אתה הזכרת פה את דיימונד, ואני מניח שהוא לא היחיד, אמנם כמו שאתה הזכרת, בעבר היו כבר חוקרים הורגים שכמו אבן חלדון, שראו את הקשרים, אני אציין גם עוד נגיד את מסקיייה, תיכף נגיע לאנאל המסקיייה, עוד במאה ה-18 שמציין את הקשר, או עומד על הקשר בין צורות האקלים והיבשות השונות ובמדינות השונות, לבין צורת ההתנהלות אפילו הפוליטית, אז גם הוא נגיד תרם משהו, ובוודאי אסכולת האנאל במאה ה-20, שדברה על המשך הארוך, על העובדה שצריך להבין התנהגות של אנשים ושל תרבויות, למשל בפרספקטיבה של הים התיכון, וכל מה שקורה אתו, פרנאן ברודל הוא ההיסטוריון הידוע בהקשר הזה, אבל ההרגשה היא שהדבר שהחתום הזה פורץ קדימה ב שניים שלושה העשורים האחרונים לעבר מה שנקרא לפעמים היסטוריה גלובלית, אז בוא תגיד קצת מה, ואני מניח, ורק הערה אחרונה אני מניח שזה גם קשור למן הסתם להתפתחויות שקורות בתרבות שלנו, כי היסטוריה תמיד משקפת בצורות כאלה ואחרות מי שכותב כותבת את ההיסטוריה, משקפת את הדאגות את המחשבות לתקופה שבה היא Longue durée כותבת

אלי בר חן: אנאל, כן תראה אפשר להגיע לזה, אבל אני חושב שזה הדבר האחרון, אני חושב שקודם כל קרו פריצות דרך טכנולוגיות של האנאל, לאסכולת ה האנאל לא היו את הכלים שיש לנו היום, בסדר, אנחנו יכולים היום בקידוח באנטרקטיקה לקבל דגימות של התפרצויות געשיות של תקופות קור, תקופות חום, כן טכנית כן

אמנון יובל: טכנית יש לנו את הממצאים האלה אוקי

אלי ברחן: לגמרי, אנחנו יכולים למצוא לדוגמה קבר אחים מהשפעת הספרדית ולשחזר את המבנה של הווירוס. הדברים האלה נותנים עיגון לשחזור העבר שהוא הרבה יותר מוצק מסברות כן

אמנון יובל: זה ברור אבל צריך גם אנשים שהתעניינו ויעשו משהו עם המידע הזה ויקחו אותו הלאה נכון ברור

אלי ברחן: כן, אז קודם כל ההיבט הטכני הוא חשוב, הוא לא מקל בראש, וזה גם אחד הדברים היפים כי זה מצמצם את גבולות הנרטיב האפשרי שזה דבר שכל היסטוריון מתחבט פה, אתה לא יכול להגיד הכול בסדר, יש לך פה ממצאים פורנזיים כמעט, שהמדע הגנטי של ווירוסים של

חיידקים של בני אדם. הוא נותן לך ממש ממצאים פורנזיים של אסכולת ה האנאל, ובטח לא לאיבן חלדון זה לא עמד לרשותם אז הם יכלו ל אתה יכול לכן

אמנון יובל: זה היה אינטואיטיבי יותר אצלם מאשר מבוסס אמפירית

אלי בר חן: כן. מעשה מבוסס בדיוק שאתה בא ואומר שהאדם הלבן הוא יותר עמיד, הליד אני לא אוהב את המילה הזאתי יליד היא מגעילה אותי בני ה

אמנון יובל: אתה צודק התושבים המקומיים של האזור

אלי בר חן: כן, הנאוואחו ואינקה, בסדר אז בבית אתה יכול להגיד את זה, אבל היום אתה יכול להציג את זה כמשהו פורנזי. אם נשתמש בשפה משפטית וזה להיסטוריונים, אני חושב שזה ממצא זה ממצא אדיר כי אנחנו נכנסים דווקא בשנים האחרונות לנרטיבים ללא מגבלות. השפה מאפשרת לך למעשה ליצור כל תמונה היסטורית שאתה רוצה ללא שום היגון בממצאים. גם כאן בסמינר התעסקו עם זה הנרטיבים השונים, לא יש ממצאי פורנזי אתה לא יכול מה שאתה רוצה, כי יש לך מדע שמראה לך שאתה לא יכול להגיד מה שאתה רוצה, זה אחד, עכשיו לגבי העניין ה לגבי העניין התרבותי שמאפשר קליטה של הדברים האלה של תפיסות אקולוגיות מהסוג הזה, אז קודם כל זה יש את ההיבט הפוליטי, והנה אנחנו הולכים לגרמניה ששמה עבדתי, יש לך מפלגות פוליטיות שהם מפלגות ירוקות שזה עומד בסדר העדיפות שלהם בסדר יש לך גם כן

אמנון יובל: אבל זה כבר ביצה ותרנגולת פה, כן למה מראש הנושא הירוק עלה לקדמת הבמה...

אלי בר חן: עכשיו אני לא יודע, אני לא יודע מה להגיד, למה כן, אני לא יודע להגיד למה דווקא מה, מאיזה פינה תרבותית זה מכניס, אני חושב שצריך לחבר את זה אולי אפילו לתפיסות של ניו איג', שהם רווחות בשנים האחרונות, ששמים את האדם כמקום כישות נוספת בתוך מכלול, הרבה יותר הוליסטי, עכשיו איך המעברים האלה מתבצעים, אני לא יודע, אבל מה שבטוח זה מאפשר קליטה, שתפיסה שבאה ואומרת תראה הווירוס מכל סוג, הוא יצור עם תודעה, ואנחנו רואים מה התודעה הזאתי עושה לנו מסוגלת לשתק את כל העולם בסדר אז

אמנון יובל: פה אתה כבר מתייחס לקורונה אני מניח

אלי בר חן: לקורונה או לכל מגפה, בסדר, ברגע שאתה קורא טי אר? אז הוא יחזיר לך את זה, הוא יחזיר לך את זה כ בצורה של התחממות גלובלית, בליית קרקע, יש משהו בהיבריס האנושי, שהוא מתחילים לשאול עליו שאלות, אולי זה גם משהו לגבי התרבות ההומניסטית האירופאית, שמעמידה את האדם במרכז, תרבות הקרטזיאנית, אדם ששואלים על זה אז לתרבויות אחרות, זה מובן מאליו אדם הוא חלק ממכלול הוליסטי, אם אתה הולך לרפואה סינית אז זה בנוי על יחסי חוץ פנים, שדות אנרגטיים, בסדר וברגע שאתה פותח את זה החשיבה האקולוגית, היא כמעט מתבקשת, עכשיו אם זה עובד בצורה מכנית כזאתי אני לא יודע, אבל זה רלוונטי לגבי כל אסכולה חשיבתית בהיסטוריה, למה בתקופה מסוימת אנחנו מקבלים יותר נכונים לקבל תפיסה חברתית, אוקי או למה בתקופה אחרת יותר פוליטית זה שאלה ש

אמנון יובל: תן לי בכל להציע איזושהי תזה טיפה יותר רחבה לגבי העשורים האחרונים, כי בעצם אם אנחנו חושבים על זה הקורונה, אם היינו אומרים התחום פרץ בעקבות משבר הקורונה, הייתי אומר וואלה זה מובן מאליו, זה מתבקש, אבל אנחנו יודעים שהמחשבה האקולוגית והחיבור של המחשבה ההכנסה של האדם לתוכה וכל ההיסטוריה של האדם מתחילה עוד קודם, ויעיד על כך, תעיד על כך, ההצלחה האדירה לצורך העניין בין היתר של ספרו של יובל נח הררי כמובן "קיצור תולדות האנושות" הוא רק אחד מסדרה של ספרים כאלה, שבעצם מכנסים את

האדם לתוך הקונטקסט של הטבע והאקלים וכן הלאה, אז אני חושב שאני אולי גם מחדד את מה שאתה אומר, נדמה לי שיש פה איזה עניין של באמת ירידה של ההיבריס, אבל ירידה של ההיבריס מלווה בחרדה, החרדה הזאת, היא למשל בשנות ה-60 של המאה ה-20 מהשמדת העולם על ידי הפצצה האטומית, כלומר ההרגשה שאנחנו בעצם לא באמת שולטים במה שהולך פה, אלא אנחנו יכולים להשמיד את עצמינו, אבל היא הולכת ומתחדדת בעשור שניים האחרונים בעקבות משבר מה שמכונה משבר האקלים, והוא למעשה במידה רבה משבר האדם, שבו אנחנו מבינים שהדברים יוצאים משליטה שהשיטה שאנחנו פועלים בתוכה, היא שיטה שעד היום הבטיחו לנו שמביאים לנו שגשוג וקידמה, ואנחנו כל הזמן מתקדמים, ואנחנו לאט מתחילים לשאול את עצמינו יכול להיות שהשיטה הזאת עושה בדיוק את ההיפך ממה שאמרו לנו, כלומר היא הולכת מערערת את היסודות, ומערערת את התנאים שמאפשרים לנו לחיות על הפלנטה הזאת, ואז מובן מאילו שאנחנו צריכים לשנות פרספקטיבה, האדם הוא לא יותר במרכז, או לפחות לא לבד במרכז, ואנחנו צריכים להוסיף פה אלמנטים חשובים נוספים.

אלי בר חן: כן, אני יכול להסכים עם זה, אתה רואה את זה גם בהתקפות אחרות על הסיפור, על שמעמיד את האדם כ או האדם או נגיד האדם האירופאי כמרכז, מה שאתה מדבר על קדמה, ואתה הולך בלימודי קולוניאליזם באותו הבל אפוק הצרפתי, שנחשבת לתקופת שיא בפרז, שאתה הולך לאפריקה אתה רואה את הצד האפל של הדבר הזה, אתה מדבר שם על ג'נוסיידים, ניצול המשאבים שמה אין שום פרוגרס, ואין שום מבחינת החוויה אין שום אופטימיות, אז אנחנו נתקלים בכלל ב

אמנון יובל: אבל למה אתה מזכיר את זה? כי האפריקאים לא אימצו את תפיסת האדם במרכז, זה מה שאתה מנסה להגיד או אוקי

אלי בר חן: אתה לא יכול לאמץ את זה, כי בווריאנט המקובל במערב, כי הווריאנט הזה, אתה חווה אותו בערך המרקם שאתה חי בו, בכיבושים שמנצלים אותך, שמורידים אותך לרמה של לא בן אדם, אז בסדר, אז אתה רואה את ההתפתחות שהיא התפתחות של השיח האירופאי הזה גם בתחומים אחרים, כניסה של מחשבה אחרת מהפריפריה אל תוך המרכז, והחלש שלה, אז זה התחיל בוא נגיד בלימודי מגדר שחדרו פנימה, ואנחנו גם בלימודי מגדר, אנחנו לא מדברים כמו שדיברנו קודם, אז הפירוק הראשוני היה באמת פירוק הסובייקט הלבן האירופאי, ועכשיו אני חושב שזה פירוק הסובייקט האנושי כיחידה אחת שהיא המרכז, וזהו ופה זה מציג אותו כמשהו שהוא פקטור נוסף על יד הרבה פקטורים, ולא בהכרח הכי חשוב, יותר מזה הוא מציג אותו גם כפקטור מבחינה מוסרית הרסנית.

אמנון יובל: את מה? כן

אלי בר חן: את האדם, את האדם המודרני במתכונת התעשייתית קפיטליסטית שלו כיסוד, שהוא יסוד הורס חיים כן נכון.

אמנון יובל: אז עם בלב הקולוניאליזם... של והאימפריאליזם של סוף המאה ה-19, נגיד בתחילת המאה ה-20, התחושה הייתה, שתחושה אותנטית אגב, של הרבה מאוד מהכובשים האלה שהם ממלאים את המיסיון סיבילה זטריז, כלומר את הרעיון שאנחנו אנשי התרבות האירופית הלבנים, מביאים את התרבות לאזורים המרוחקים של אפריקה, ובסוף בסוף כל התרבויות הגיעו למקום שלנו והעולם יהיה מאושר. היום התפיסה הזאת ספגה פגיעות מאוד מאוד אנושות מכל מיני כיוונים, ואנחנו רואים... אנחנו צריכים לשנות את הנרטיב שלנו בצורה דרמטית, מנרטיב של קידמה לנרטיב של הדרדרות, וזאת אחת הבעיות, הייתי אומר, הפסיכולוגיות גם הקשות,

שאנחנו הולכים להתמודד איתם בעיות, אבל גם יש איזה יתרון שאנחנו פתאום יכולים להסתכל על הדברים בצורה יותר מלאה נכונה ופחות עם פחות אשליות.

אלי בר חן: נכון ואני חושב שהחשיבה האקולוגית היא המשך של זה. אני לא חושב שמישהו התייחס אי פעם אל התפיסה ההומניסטית במובן של המאה ה-17, בסדר, שמעמידה את האדם במרכז ככלי של שיפוט הכול, זה התפיסה קרטזיאנית, נחזור אליו שוב פעם אף אחד לא תקף את זה כתפיסה קולוניאלית אבל היא קולוניאלית ביחס לכל ה

אמנון יובל: סביבה ברור

אלי בר חן: המרקם ברור, המרקם האקולוגי שלך אבל זה לא ממש שונה, אתה מתחיל לקחת את הערכים שלך ולהאכיל אותם כערכים אוניברסליים. במקרה של הקולוניאליזם זה תרבות על תרבות, אבל פה זה הרבה יותר דרמטי, אתה מכיל את תפיסה הזאתי על הטבע כלומר אני כבן אדם, העץ הוא לא עץ, הוא לא ישות, חיה, הוא משהו דומם, בסדר אז זה היבטים של הקולוניאליזם אני חושב שהם קשורים. קולוניאליזם מחשבתו שבעצם נותן לך את הזכות או את התפיסה להאכיל את עצמך כזן אחד כזן אחד על כל החיים. אני רואה פה קשרים זה גם מה שהביא אותי אל הנושא הזה בסדר, למה מה העניין פה עכשיו כל אחד שחי עם כלבים או עם חיות יודע את זה, סובייקטים בסדר יש לי שני כלבים אז אתה רואה, זה סובייקטים לכל דבר, זה שהוא כלב זה לא הופך אותו למשהו פחות מתוחכם ממך, הוא אחר, אבל גם כאן החשיבה האירופאית הזאת היא חשיבה אולי לא אירופאית, חשיבה אנושית, אבל אני חושב ההקצנה היא באמת ברעיונות הקרטזיאניים שנותנים את הטוטאליות הזאתי והיא לא שם

אמנון יובל: ובהקשר הזה, מעניין וחשוב לומר אני חושב, שאנחנו לא מדברים פה רק על התפיסה הקפיטליסטית ששמה את הרווח במרכז לצורך העניין, אבל זה הטבע מבחינתה הוא רק קר לניצול, ולכן של מקסימום משאבים ומינימום השקעה, אלא גם באופן מעניין, היריבה האידיאולוגית הגדולה שלה במאה ה-20 לפחות הסוציאליזם, שבמובן הזה ישרה קו עם הקפיטליזם ורק הייתה חלוקה אתו בנוגע ל איך לחלק את המשאבים האלה, כלומר רצתה חלוקה שוויונית, חלוקה שמאפשרת לכל בני אדם לחיות ברווחה וכן הלאה אבל לא היה ויכוח ביניהם לגבי השאלה מה המעמד של הטבע שמסביבנו, כי הטבע הוא צריך לשלוט בו, צריך כמה שיותר להשתמש במשאב הזה כי האדם הוא מה שחשוב ולא השאר, אז זה מאוד מעניין הדבר הזה, ואפשר גם אני חושב שכמעט כל האידיאולוגיות המודרניות ואפילו הפרה-מודרניות ברובם הגדול הם כאלה.

אלי בר חן: כן, אני חושב שכן, אני מסכים איתך תראה, אם אתה הולך אפילו לסיפורים המקראיים אז יש לך את סיפור הבריאה, שהציווי לבני אדם הוא לשלוט בטבע זה הרבה יותר מסויג, בסדר יש לך את המושג של שנת שביטה, שמודעות אקולוגית, יש אזהרה בתוך כל האפוקליפסות של שלושת הדתות המונותאיסטיות, שהטבע יעניש אותך על התנהגות לא נאותה, בסדר זה בחזון יוחנן כמובן אצלנו, בסדר, הגלות אלוהים יגלה אותך מהארץ, אחרי שלא תיתן את היבול שלה, אבל הציווי של האדם הוא ציווי שהשתלטות על הטבע, יש גם כאן איזה שוני מסוים אם אתה הולך ל דווקא לחשיבה של הרב קוק, שהוא כתב ספר פחות מוכר שהוא מטיף לטבעונות, אז זה, אבל זה לגמרי חריג זה לא או התפיסה הבסיסית בתרבות המערבית היא תפיסה של השתלטות על הטבע ושעבוד של

אמנון יובל: תפוס כפי יכולתך, ברור

אלי בר חן: כן, לצורכי האדם, ויש תרבויות שהן לא ככה דווקא, יש תרבויות שהכחדנו כן אנחנו שייכים לאותה תרבות מתייחסות אל זה אחרת ל

אמנון יובל: הכחדנו, ולכן אנחנו סבורים שהם טעו בבחינה הזאת, זאת אומרת זה רק עוד הוכחה עבורנו

אלי בר חן: שהם טעו, אז זה גם כאן זה הוכחה של טעות. אני מאמין שזו הוכחה של טעות ברגע נתון, רגע של עדיפות, כלומר יש דוגמאות של אני יודע תרבו, אם אתה אז שוב פעם אם אתה מטייל, בסדר, ואתה רוצה למצוא ציוד חורף הכי טוב שיש, שום חברת נור פייס, או כל המותגים מתקדמים לא יתנו לך את האיכות של בגדי חורף של אינואיטים, בסדר, זה עומד במינוס 40 בניית איגלו זה ענק, וזה כן

אמנון יובל: פסיכולוגיה שאי אפשר לחקות אותה

אלי בר חן: אי אפשר לחקות אותה. אם אתה רוצה לדעת איך להסתדר במדבר תיצמד לטוארג, או לבדואים, בסדר עכשיו את התרבויות האלה אנחנו מגדירים פרימיטיביות מבלי להתבונן בכלל על ההישגים שלהם, ולבחירה לא להשחית את הטבע כמערכת, אז זאתי שאלה, כלומר מי בסוף מתקדם או מי פרימיטיבי, אנחנו שמי שבונים את כל הטכנולוגיה הזאת, שבסופו של דבר תביא אותנו להרס מוחלט של הסביבה שלנו, או אותו אותה תרבות שידעה לפתח את הטכנולוגיות הנכונות לרמה מטורפת. גם באומנות יש את זה אומנות אבוריג'נית אוסטרלית, לצורך העניין, אומנות אפרו אפריקנית עם ויתור על ההשחחה של הסביבה, וזה, זה שאלה במפגש זה ברור המפגש הוא קטלני וזה שוויתר עליו ...

אמנון יובל: אבל תן לי לשאול אותך שאלה, האם אין פה משהו איזושהי רומנטיזציה שאתה עושה? התרבויות האלה הקדומות יותר, או במירכאות פרימיטיביות יותר, שמחוברות יותר לטבע, ולכן החיות, יותר נכון, כי לפחות אצל דיימונד ממה שקראתי, הוא טוען שהדבר הזה לא לגמרי מבוסס, כי היו לא לגמרי תרבויות שכן השמידו את התנאים לקיום שלהם, אף על פי שהם, כביכול אנחנו, מחזיקים מהם תרבויות שיותר קרובות לעצמם ולצרכים שלהם ולטבע.

אלי בר חן: כן, שאלה. תמיד כמובן איזה תרבות אתה בוחר, הוא מניח התפתחות ליניארית וזה שאלה נניח, אם אתה אבוריג'נים באוסטרליה, לא פתחו טכנולוגיה יש איזה קלישאה, 5000 שנה זה היה לשלוח את הבומרנג לכיוון אחד, ובעוד 5000 שנה להחזיר אותו. אתה לא תראה שם חקלאות, אתה לא תראה ביות חיות, בסדר, השאלה אם זה נעשה מבחירה או לא מבחירה, זאתי שאלה שלא נוכל להכריע אותה, מה שבטוח זאתי התרבות היחידה שהגיעה לאיזון עם הטבע, כלומר אפילו הפסולת שיצרו עברה עיכול, אז בסדר, ויתרת על כל הפריבילגיות של קדמה אבל קיבלת קיימות לאורך אלפי שנים במפגש.

אמנון יובל: אז א בסוף השאלה, איזה מין מנצח בטווח הארוך, או מי נכון, חי נכון יותר בטווח הארוך ולא בטווח הקצר

אלי בר חן: כן. באתגר הכי גדול זה אולי ללמוד מזה. פה נכנס העניין של היסטוריה, הרלוונטיות שלך להיסטוריה, אתה לומד על המפגשים האלה, ואתה בא ואומר: טוב יש לנו מאז גילוי אמריקה, לצורך העניין, או מאז המהפכה התעשייתית עברו בסך הכול 200 שנה, ואנחנו על סף אסון, אז אולי יש פה יש פה איזה דוגמאות אחרות בלי כמובן... בלי הרומנטיזציה, שאתה יכול ללמוד מהם, יש לך תרבויות ילידיות שחיו בקיום וזה רלוונטיות ש

אמנון יובל: אוקי. יופי אז אמרת את המילה ללמוד, ואם מילת המילה שזה, השאלה הבאה שאני בעצם רוצה שניגש אליה, והיא שאלה שאנחנו נשאל פה בפודקאסט בסדרה הזאת בכל אחד מהמפגשים, איך אפשר כדאי ללמד היום כאן ועכשיו את התפיסה הזאת ילדים וילדות נערים ונערות, יותר כי בעצם אולי, גם ילדים וילדות בבתי הספר, ובאיזה מקצוע... באיזה מקצוע אתה מלמד את הדברים האלה, האם בהיסטוריה? האם בביוולוגיה? האם באיזשהו, כן פרויקט משותף לכמה דיסיפלינות? האם צריך אולי להיכנס פה מקצוע חדש של שלא חשבנו עליו? אז אני אשמח לשמוע קצת לשמוע את ההגיגים שלך כמורה להיסטוריה.

אלי בר חן: כמורה, כן אני חושב שבעצם ההבחנות שנעשו, ההבחנות הדיסיפלינריות, בין מקצועות שונים, זה שערורייה וזה סקנדל שאנחנו רק היום מודעים לו, כשאתה בא והולך ומלמד כמו מורה לביוולוגיה על וירוסים, אתה מוציא את הסיפור האנושי מהעניין הזה של מה המשמעות של האדם באבולוציה, אתה לא אתה לא מורה לביוולוגיה, אתה לוקח את זה במנותק מגיפות של בני אדם. זה תוצאה של בני אדם, מעשה בני אדם, והוא תוצר היסטורי בסדר, וההיפך אם אתה תלמד היסטוריה בלי המשמעות של ביוולוגיה, אתה לא תבין, וכאן אתה צריך ליצור את זה, משהו הגדרה שבכלל מה זה מורה להיסטוריה, או הגדרה בכלל של מה זה היסטוריון

אמנון יובל: מה זה ידע. בגבעת רם

אלי בר חן: או מה זה ידע ברור. עכשיו לא צריך. תראה אתה הולך לאוניברסיטה העברית, אז יש לך את הר הצופים, שמו שם את מדעי הרוח החברה, וזה אתה רוצה את המדעים המדויקים מתמטיקה, ואין לו מתמטיקה, לך לגבעת רם, בסדר, זה אין שום אינטראקציה על בסיס הכשרתי

אמנון יובל: ולא נזכיר את הפרדה בין היסטוריה יהודית להיסטוריה כללית. נתק

אלי בר חן: שזה כן, זה הבנו כבר בסדר, אבל יש פה משהו שהוא הרבה בזה, וגם כאן אתה רואה את התגובות. מעניין שאתה מלמד שאתה דווקא פונה אל הנושאים האלה, אתה מקבל האזנה אתה מקבל קשב, האם אתה נשאר נאמן לדיסיפלינה? זה פשוט משעמם, זה לא קונה מבחינת הקשב. מבינים שיש פה איזה סוג של נתק, כן משהו שהוא לא הוא לא נכון

אמנון יובל: אז אתה נכנס לשיעור היסטוריה, ומלמד מבחינתך את היסטוריה באופן שבו הסברת לנו אותה כאן, אלה שיעורי היסטוריה ואתה טוען שהתלמידות והתלמידים מאוד קשובים כי מרגישים שזה נוגע לחייהם, אולי כי זה מורכב יותר זה יש יותר אלמנטים, כן

אלי בר חן: כן. קודם כל זה מעניין יותר זה מורכב יותר, זה מעניין יותר חלקים. נעים לגמרי שאתה מדבר על עץ כלא יודע. מה שהתחלתי עץ סקויה שממלא מים ל-200 מטר, יש לו יותר גנים מלנו. לתירס יש יותר גנים מלנו, סתם כדוגמה, בסדר, על מורכבות, על אתה מדבר נניח על לא יודע, על כל הרעיון שלא ניכנס אל זה שאתה מדבר על תרופות שבאות מהצמח, אז אתה לוקח את צמח הזה שפיתח שעמד באתגרים אבולוציוניים במשך אלפי שנים, ואוכל אותו. אז אתה מכניס את כל הנו האו שלו לתוך הגוף שלך, בסדר, זה אתה מסביר את זה כתרבות ילידית, כי ככה ילידים בדרום אמריקה ובצפון אמריקה עבדו. זה הבסיס לרפואה שלהם, גם לבסיס בהרבה מובנים. לרפואה הסינית, אבל יש אחרי זה תפיסה שהיא תפיסה של זמן, בסדר, יש פה גורמים שעמדו באתגרים של הקיום כאן במשך מיליארד שנים, שאנחנו באים כשחקנים חדשים ומשתמשים בכל מה שהם צברו. דרך התזונה שלנו אתה מדבר על זה. מעניין אוקי, אתה משנה את העולם כדי לגלות מלח מזרח בסיס. המילה מלח זה כסף. סול די' אקולוגיה בסדר. אז זה תופס וזה מעניין, ולא יודע ולא בוחנים לזה לצורך העניין אוקי

אמנון יובל: ואתה מלמד בכל זאת

אלי בר חן: כן, נו תיקח את זה, יכול להחזיק לך סטייה מתחום מסוים, סטייה מתחום מסוים, וכמה דקות לתחומים כאלה זה יכול זה מרענן. בינינו זה גם יותר מעניין לנו. יותר מעניין כמובן שאתה מסייג את זה עם דברים שצריכים או חייבים בדיקה. זה נאמר פה וזה עדיין לא מבוסס קנונית וכל הדברים האלה.

אמנון יובל: האם יש איזושהי דרך, שיאשרו לכתוב עבודות ב מתוך הפרדיגמה הזאת בבית ספר? לצורך העניין, נכון יש לנו היום עבודות גמר שהן שוות חלק מהציון, שיטה חדשה יחסית

אלי בר חן: כן זה תלוי בבית ספר. זה תלוי בבית ספר, פרויקט חלוצי, הערכה. אתה בהחלט יכול לטפל בו. יש תחומים נוספים שזה עדיין לא חדר. זה עדיין בגדר טאבו, נניח אתה יכול לבחון את ההיסטוריה של הציונות כהיסטוריה אקולוגית, החדירה של הגורם האירופאי לישראל הוא דרמטי. פרויקטים של מים

אמנון יובל: תסביר לי, בוא תיתן קצת דוגמאות האם מעבר למאבק על המים, או למה אתה מתכוון

אלי בר חן: לא. תראה, אתה מכניס גורם חדש טכנולוגי יותר שמגיע מאירופה, יש לך פרויקטים של מים, ניצול של האדמה, גידול באוכלוסייה, גידול דמוגרפי שהוא פיצוץ עד ל-48, אז אתה יכול אני לא אגיד את זה כטענה, אבל יכול להיות שמה שקרה פה ב-48 זה מאבק. לא יכול להיות, זה מאוד סביר, אפילו שמה שקרה ביחסים בין יהודים לבין פלסטיניים, זה מאבק על משאבים, שכמובן הוא מקבל ביטוי אידיאולוגי. עכשיו זה אתה קשה להגיד את זה בארץ זה נאמר לגבי סוריה

אמנון יובל: על משאבים מאוד ספציפיים, לא רק על טריטוריה, זה מה שאתה מנסה להגיד פה אוקי

אלי בר חן: מים חקלאות, ושזה בא על ידי ביטוי בטריטוריה, אוקי, וכל קדמה כזאתי מאפשרת יותר בני אדם, וכל בני האדם שמתווספים למשחק מגדילים את החיכוך שהווריאנט, לא ההיבט האידאולוגי, הוא היבט שהתלבש על זה. כלומר זה מגדיר שתי קבוצות שנאבקות על משאבים. עכשיו שאתה הולך לסוריה, אני חושב שזה כבר קנוני למלחמת האזרחים בסוריה, אז אני זוכר שהתחלתי ללמד את הקורסים לפני 10 שנים, העולם הערבי, מי שהתעסק בזה הוא עומד על סף קריסה אקולוגית, היו כמה מעומדים: דברו על איראן, דברו על מצרים, כנראה כולם בזה, ואף וסוריה. אז ברור שבסוריה פיצוץ דמוגרפי, מספר שנות בצורת, עודף ניצול, וכשזה התפוצץ אז יהרגו שם אחד את השני. על הקווים המוכרים, האלווין, סונים, נוצרים וכו', אז אתה יכול לקחת את זה אפילו להיסטוריה של ציונות מה קרה פה ב-48, יותר מזה מה קורה פה היום.

אמנון יובל: לא רק ב-48 אבל גם אחרי 48, מן הסתם אם אנחנו חושבים אפילו על מוסד כמו הקרן הקיימת לישראל, לאחד הפרויקטים החשובים שלו היה לשתול ועדיין לשתול הרבה מאוד עצים, כן לנטוע הרבה מאוד עצים שלצורך העניין יכסו על כפרים ערבים, שתושביהם עזבו וגורשו, למחוק מהזיכרון גם תוך כדי זה לשנות את המאזן האקולוגי של הצמחייה כן.

אלי בר חן: מהזיכרון, נכון, אבל פה מה שאנחנו רואים זה לא דבר שהוא נגמר, כלומר ישראל מאז 48 עברה פיתוח של אני לא יודע אם יש דבר כזה בעולם, וישראל היא מדינה שעל סף קריסה אקולוגית, אנחנו לא מייצרים את ה... כן מאוד קצר.

אמנון יובל: דיספרופורציה מבחינה דמוגרפית, כלומר העובדה שהביאו לפה המון אנשים, מיליוני אנשים מבחוץ בפרק זמן מאוד קצר, הוא הפר איזונים בצורה מאוד בוטה.

אלי בר חן: בוטה, ולא צריך להיות עיוור, אתה פשוט מסתכל סביבך ורואה מה קרה. אנחנו כבר בין עם אנחנו בטח

אמנון יובל: בין אם זה פקקים, ובין אם זה מה שקורה בבתי החולים ובין כן

אלי בר חן: אמנון אנחנו הגענו לגיל שאנחנו בעצמינו הפכנו להיות ארכיון אנחנו זוכרים את זה, בסדר, אתה זוכר את תל אביב איך היא נראית. יצא ספר מאוד מעניין של טל, שנקרא "והארץ מלאה" זה ספר מרתק במובן הזה, שקודם כל בוא נגיד זה בשפה בוטה, "יש לו ביצים" כאילו נגע פה בטבו הכי גדול של החברה הישראלית, וזה טבו שמתחבר אל המאבק הפוליטי מי למי יש רוב פה

אמנון יובל: מי הרוב אוקי

אלי בר חן: כן מי הרוב, והוא בא ומראה לך מה המשמעות של הפיצוץ הדמוגרפי הזה לכל מערכות החיים.

אחת מהמערכות זה החינוך. אתה כל הזמן רץ בלשדרג את מערכת החינוך שלך, לא כדי שהיא תהיה יותר טובה, אלא כדי שהיא תעמוד בגידול של האוכלוסייה, אתה לא בונה יותר כיתות כדי להוריד את מספר התלמידים, אתה בונה יותר כיתות שפשוט יהיה יותר, שפשוט תדביק את הגידול, ואנחנו לא מצליחים להדביק את זה, אז אתה רואה את כל ההוא, לא לקח את זה לכיוונים פוליטיים שלדעתי כן צריך לקחת את זה. את הפוליטיים במובן של התנחלויות. "המאבק עם הבדואים" זה שם המאבק עם הבדואים. הם אזרחים, אני אבל ככה זה השפה שסיגלנו לעצמינו, לצערי בסדר, אין לי גם דברים הם יוצאים מההיסטוריה הם קצת פרספקטיבה היסטורית. אתה יכול לראות, לנתח את המצב שאתה נמצא בו היום כנובע מתופעה אקולוגית, בסדר, אקולוגית שיש בה חתכים אתניים מאוד ברורים, אבל זה מאבק על משאבים פרופר, אוקי, ובמאבק הזה היו כמה תחנות. 48, אוקי, ששם התבצעה השתלטות של קבוצה אחת על משאבים. צפיפות יתר זה לא במובן של סיבתיות מיידית, אבל זה בהחלט נותן פרספקטיבה, וכאן הפרספקטיבה היא גם היא לא היא לא מזהירה, לא מזהירה לא עבורנו ולא עבור אף אחד בסביבה, ולמצרים יש איזה משאבים של הנילוס, שחציים על זה חיים, על הנילוס, רבע מיליארד איש.

אמנון יובל: כן. אז אני זה מוביל אותי לשאלה האחרונה שאני חושב שאיתה נסיים, והיא שאלה כמובן מאוד אקטואלית, אני לא יודע אם זה יותר שאלה יותר הערה שלי שאתה מוזמן כמובן להגיב לה. חלק הדברים שציננת מה שקורה בסוריה או מה שקורה במצרים ומה שעלול לקרות כמובן, מאוד מאוד מתקשר להשלכות של משבר האקלים, שכבר הזכרנו אותו קודם, ואני חושב שהצורת חשיבה הזאת שמחברת בין היסטוריה לאקולוגיה, יש לה חשיבות אדירה היום בין היתר כי הדרך היחידה שלנו כחברה גלובלית להתמודד, אם נצליח להתמודד עם האתגר הכמעט האדיר שמציף לפתחינו המשבר הזה, כי הדרך היחידה בעצם לצמצם או לעצור את ה את ההתחממות הזאת, לפני שאנחנו נגיע אל נקודות האל חזור, תהיה א בחשיבה עולמית משותפת ובהחלטות משותפות, ו ב בחיבור הבלתי נמנע הזה בין פעולת האדם, שהיום אנחנו יודעים באופן חד משמעי על ידי המדע שהיא זו שגורמת להתחממות מאז המהפכה התעשייתית, ולא גורמים אחרים. פעולת האדם, אז רק החיבור של האדם עם הסביבה שלו יכול לאפשר לנו לעשות את הצעד אחורה, ולעצור את ה את כל הגלגל ה את כל המעגל הקסמים

הזה שנוצר מאז המהפכה התעשייתית, ובעיניי זאת אולי חשיבות הכי גדולה, כי חשיבות מה שנקרא ברורה ומידית להציל את הציוויליזציה את החיים שלנו פה על הפלנטה אז

אלי בר חן: אני לא אופטימי כמוך, בסדר, אתה מכיר אותי הרבה זמן כן

אמנן יובל: לא הבנתי אופטימיות אמרתי שזה הכיוון היחיד שיכול להתמודד עם זה, אני לא יודע עם זה יקרה יש כל כך הרבה סיבות שזה לא יקרה ככה באינטרסים שימנעו מזה לקרות.

אלי בר חן: כמה הערות על הדבר הזה: אני חושב שקודם כל הרדוקציה של כל המשבר האקולוגי להתחממות זה מאוד בעייתי, אוקי זה נכון ההתחממות היא תולדה של הרבה גורמים, אבל זה לא רק זה, זיהום משאבי מים עודף ניצול של קרקע, בליית קרקע שלא מאפשרת לנו אחר כך להשתמש בקרקע הזאתי, גם אם אנחנו רוצים השיקום של הטבע הוא הרבה יותר, מה הרבה יותר איטי מהקצב שבו אנחנו צורכים, כלומר אם אני כורת עץ אז השתמשתי בו בשבוע, בסדר כריתתי את זה בשבוע, עד שהוא יגדל זה ייקח בעוד שנים, זה הרבה פעמים בלתי הפיך והרדוקציה הזאתי שכל המערכת האקולוגית להתחממות היא סימבולית, ולסימבוליקה יש פה חשיבות כלומר, גם אם תעצור את ההתחממות הגלובלית זה עדיין לא אומר שפתרת את העניין

אמנן יובל: כי הפרת את האיזונים בכל כך הרבה צורות אחרות שהשיטה תמשיך להפר אותם גם אם נעצור את ההתחממות זה מה שאתה אומר

אלי בר חן: יפה כן, וגם המושג קיימות שהוא בסיסי בחשיבה אקולוגית הוא מדבר על שיקום בקצב שאתה לוקח, כלומר כדור הארץ הטבע משקם את עצמו בקצב שבו אתה צורך זה אחד לאחד, ואז אתה מגיע לאיזון לקחת עץ באותו זמן גדל עץ, אם נשתמש במשל הזה אנחנו לא שם אנחנו מדברים על הפרת איזון של 8 לאחד, כלומר אנחנו צריכים 8 פלנטות, אם אני לא טועה איזה 8 פלנטות, כדי לעמוד, כדי לשקם את מה שאנחנו צורכים, אוקי, זה מה שאנשים כותבים, אנחנו עברנו את נקודת האל חזור, ויותר מזה, השיטה עצמה היא לא שיטה שמאפשרת לנו תיקון, וראו את זה בפרסה שקרתה בגלגו.

אמנן יובל: ועידת האקלים

אלי בר חן: כן ועידת האקלים שקרי מגיע לנאום שם או

אמנן יובל: ג'ון קרי

אלי בר חן: ג'ון קרי או המנכל של אמזון בזוס באים ונאמים שם זה בדיוק

אמנן יובל: כלומר אנשים שהם אחראים לבעיה יותר מכל אחד אחר באים ובעצם מציגים את עצמם כפותרי הבעיה

אלי בר חן: נכון, אין בשיטה הקפיטליסטית שכל הקיום שלה הוא יצירת רווח באמצעות צרכנות וגדילה זה אבוד נכון

אמנן יובל: וגדילה כל הזמן צמיחה וגדילה בשעה שהפלנטה נשאר כפי שהיא

אלי בר חן: נכון, זה נשאר ואתה צורך על כדור הארץ לא משתקם, אז גם אם לא יודע תבלום את ההתחממות זה לא יפתור את הבעיה, זה לא שאתה רואה את הבעיה המקורות הם המוגבלים. מים מתוקים לצורך העניין, מזון שאתה יכול לגדל על שטח נתון, אז אתה כורת יערות שיקום שלא יתקיים הדבר הזה, הוא לא נותן פתח להרבה תקווה. זה מבחינה מוסרית אסור לך

לוותר אסור לך להפסיק לצעוק, גם אם אתה לא יכול לתקן וזה כרוך בשינוי מוחלט של הצורת חשיבה של שלנו שהיא שלטה פה

אמנון יובל: צורת החיים בעיקר ההיסטוריה

אלי בר חן: צורת החיים נכון, וגם כאן יש מקום ללמוד יש מקום ללמוד מההיסטוריה, כן דווקא, מהעמים שהצליחו להגיע לאיזון על ידי ויתור עכשיו זה כל כך נוגד ל

אמנון יובל: לאני מאמין לקהל הקפיטליסטי הניאו-לליברלי

אלי בר חן: לאני מאמין, נכון וכאן אתה רואה את זה אתה רואה את זה במפגש עם התלמידים. עצם המחשבה שאתה אומר בסדר הבנו את זה אבל בוא מה עושים עכשיו לא קונים

אמנון יובל: לא טסים מפסיקים לאכול בשר לא הולכים יותר

אלי בר חן: כן, לא קונים מיליון בגדים, מגבילים את הילודה והגבלת ילודה הכי אפקטיבית היא לא באפריקה היא במערב, שם הצרכן הוא אני יודע מה הילדים של

אמנון יובל: טביעת הרגל שלו היא עצומה

אלי בר חן: בטח הילד שלך והנכדים שלי הם צורכים כמו כפר אפריקאי גם שנינו

אמנון יובל: כל אחד מהם כן

אלי בר חן: כן גם אם אתה מצמצם אצלנו צמצום של ילד אחד בסן פרנסיסקו בסדר

אמנון יובל: כן

אלי בר חן: המשמעות של זה אקולוגית היא עצומה, אבל לדבר על זה ולממש את זה אז כאן אתה יכול כהיסטוריון להביא את המשמעות, להעביר את המשמעות גם לתלמידים, אבל זה תמיד הקאץ', ההבנה היא לא תמיד מובילה אותה לצעדים או לפעולות רגשיות. יש איזה נתק בין אינטלקט לבין מעשים, אורח חיים גם זה שאתה חלק ממסגרות ואנחנו כאן אנחנו נצא ונניע את האוטו וניסע אנחנו לא כן

אמנון יובל: אנחנו שבויים בתוך ההנחות של התרבות שלנו וזה מין מבוי סתום בשלב הזה. לפחות זה מה שאתה אומר

אלי בר חן: כן פה גם כאן שאתה מסתכל על כמישהו שמתעסק בקולוניאליזם, אני חושב זה הפשע המרכזי של הקולוניאליזם ושל החברה הקפיטליסטית. עכשיו בהבדל היו אסונות אקולוגיים שאתה אצל דיימונד בעבר יש לנו פה אסונות אקולוגיים, עם שילוב שהוא לא היה אף פעם, היכולת להשמיד את כדור הארץ בלחיצת כפתור, כמו הסכסוכים בעבר על משאבים נגמרו במלחמות גדולות, היום זה יכול להיגמר בעימותים שהובילו להכחדה, לא תקופה טובה לחיות בה, אבל גם כאן החשיבה האקולוגית אני חושב לפחות מסבירה לנו טוב יותר.

אמנון יובל: אני בכל זאת אגיד תגובה קצרה ואחרונה למה שאלי אומר, שלא מעט אנשים שמדענים ופעילים סביבתיים ואחרים כן רואים את הדברים בצורה קצת יותר אופטימית, כלומר עדיין מאמינים שאפשר לעשות שינויים דרמטיים של התרבות והאנושות, אבל כמובן אנחנו עוד נראה U-turn שיפשו מין בעתיד. בכל כך או כך אני רוצה מאוד להודות לך ד"ר אלי בר חן, שהיית פה איתנו וחלקת את התובנות המאוד מעוררות מחשבה שלך לי בוודאי נתת הרבה

מאוד על מה על מה לחשוב

אלי בר חן: תודה אמנון שוב פעם זה כיף לדבר איתך וגם נחמד לקחת שיחות שאנחנו בדרך כלל מנהלים אותם במדשאות

אמנון יובל: ויותר מזה אני חושב שגם נתת למורים ולמורות להיסטוריה מבנינו הזדמנות לחשוב מחדש על מה הם מלמדים, ולמה הם מלמדים וזה אולי יותר חשוב מכל דבר אחר. מבחינתנו מבחינת הזווית הזאת.

לפני סיום אני רוצה להודות לשני אנשים שבלעדיהם הפודקאסט הזה לא היה קורה: לאוהד כץ טכנאי העורך היועץ המלווה שלנו, ולחברי ד"ר מעיין מזור ראש החוג להיסטוריה במכללת סמינר הקיבוצים, שהגה את רעיון הפודקאסט ממוחו הקודח. תודה לשניכם ואני מודה לכם למאזינות ולמאזינים של הפודקאסט הזה ואשמח מאוד לקבוע איתכם פגישה נוספת במפגש פודקאסט הבא שלנו שיהיה עם ד"ר עתליה שרגאי

אז להתראות בינתיים ולהתראות בקרוב

אלי בר חן: בשמחות